

Kohti uutta työelämää? Tutkimuksen näköala työelämän kehitykseen

Toim. Tuula Heiskanen, Minna Leinonen, Anu Järvensivu, Simo Aho
Tampere University Press 2008

Kimmokkeen kirjan kirjoittamiselle antoi Tampereen yliopistossa toimivan työelämän tutkimuskeskuksen juhlavuosi. Työelämän tutkimuskeskus on toiminut risteysasemana, jossa akateeminen tutkimus ja yhteiskunnan tiedon tarpeita palveleva tutkimus ovat kohdanneet. Siitä asemasta käsin työelämän tutkimuskeskus tarjosi aitiopaikan katsella, miten yhteiskunnan kehitys ja työelämän kehitys ovat kietoutuneet toisiinsa.

Työelämän tutkimukselle on ominaista vahva käytäntösidos. Työelämän tutkimuksen odotetaan tuottavan tietoa, jota kyetään soveltamaan työelämän ongelmien ratkaisemiseen ja kehitysperspektiivien puntarointiin. Työelämän tutkimuksella on laaja lukijakunta: tiedeyhteisön jäsenet, käytännön soveltajat, kehittäjät ja päätöksentekijät. Tässä kirjassa on pyritty pitämään mielessä tämä moninainen lukijakunta. Kirjassa käsitellään sekä työelämän ilmiöiden teoreettista haltuunottoa että työelämän ajankohtaisia kehittämishaasteita.

Työelämää koskettavat monet muutosilmiöt. Työelämä palveluvaltaistuu, verkottuu, kansainvälistyy, tietotyö lisääntyy, työnteon muodot moninaistuvat, joustavuutta tavoitellaan erilaisin muodoin.

Julkisessa keskustelussa on ollut tutkimusten kirjoittamana pohdintoja siitä, onko työelämä huonontunut. Tässä tutkimuksessa oli esimerkkejä monilta eri aloilta ja ammateista. Kirjan sanoma on tulkittavissa pikemminkin niin, että työn maailma on moni-ilmeinen ja muutosten vaikutukset eriytyvät kuin että olisi löydettävissä kaikkia töitä koskettava yleistrendi. Voidaan löytää todistusaineistoa sille, että yleinen epävarmuus työelämässä on lisääntynyt ja työelämä on kiittämätön siinä mielessä, että ponnistelujemme vastineeksi emme

saakaan kohentunutta toimeentuloa, lisääntyntä turvallisuutta tai parempia tulevaisuusperspektiivejä. Toisaalta voidaan löytää myöskin todistusaineistoa sille, että työssä kehitymis- ja oppimismahdollisuudet ovat lisääntyneet, että ihmiset pitävät niitä tärkeinä asioina ja että ihmiset pitävät pääsääntöisesti työtään mielenkiintoisena.

Kirjan luvut muistuttavat, että ei pidä tehdä liian yksioikoisia johtopäätöksiä työn rakenteellisten piirteiden ja ihmisten kokemusten välisestä suhteesta. Ihmiset sovittavat työn omaan elämäkokonaisuuteensa ja tekevät niissä raameissa myös henkilökohtaisia valintoja. Ihmisten elämänvalinnoissa työllä on sijansa, mutta se ei ole ainoa eikä aina tärkeysjärjestyksessä ensimmäinen asia vaikka työ yhteiskunnallisella tasolla onkin yhteiskunnallista olemista monessa mielessä leimaava tekijä.

Työelämän ongelmien ratkaisuissa tehdään mielellään vertailuja: USA:ssa asiat on ratkaistu jollakin tietyllä tavalla, Englannissa jollakin toisella. Täytyy kuitenkin muistaa, että suomalainen työelämä on monessa mielessä omintakeista. Meillä esimerkiksi valtaosa yrityksistä on varsin pieniä, samoin meillä julkinen sektori on suuri työllistäjä ja työolosuhteet julkisella sektorilla poikkeavat yksityisen sektorin työoloista.

Työelämän kysymykset ja toimintakentät ovat Suomessa myös vahvasti julkisen politiikan kohteena. Suomessa on tehty ja tehdään jatkuvasti merkittäviä instituutioiden ja sääntelyn uudistuksia ja satsataan julkisia voimavaroja laajoihinkin kehittämishjelmiin. Ne ovat yksi tapa myös vaikuttaa ja pitää huolta globalisaation oloissa työelämän laadusta paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti.

Työelämän tutkimuksella on edessään monitieteinen tutkimuskenttä, jonka tulisi sulkea sisäänsä ihmisten elämänteksti ja elämänvalinnat, työnteon institutionaaliset rakenteet, uudet työn tekemisen muodot ja toimintamahdollisuuksien vaihtoehdot globalisaation asettamien haasteiden puitteissa.